

บทคัดย่อ

การจัดการพิพิธภัณฑสถานเชิงบูรณาการ กรณีศึกษาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่าน บ้านเตาไหแช่เลียง ตำบลสวก อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษากระบวนการและปัญหาในการจัดการพิพิธภัณฑสถานเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เลียง จำนวน 4 แห่ง

ผลการศึกษา พบว่า พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เลียงทั้ง 4 แห่ง มีปัญหาในการจัดการ คือ ขาดความเชื่อมโยงแบบพึ่งพิงอิงอาศัยกันในลักษณะต่างคนต่างทำ

รูปแบบการจัดการที่เหมาะสม คือ การจัดการพิพิธภัณฑสถานเชิงบูรณาการที่อยู่บนฐานของการพึ่งตนเองและพึ่งพาภายนอกอย่างเหมาะสมบนฐานความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในชุมชนและเป็นการจัดการที่สร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนและสังคมได้อย่างยาวนาน โดยวิธีการที่ให้พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เลียง มีการจัดการที่เชื่อมโยง พึ่งพิงอิงอาศัยกันในรูปแบบต่าง ๆ

1. มิติด้านการเมือง คือ การให้องค์การบริหารส่วนตำบลสวกเป็นผู้ประสานการจัดการ โดยให้ผู้ดูแลจัดการพิพิธภัณฑสถานเรือนบ้านสวกแสนขึ้นเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำเรื่องการจัดการ

2. มิติด้านความเชื่อ คือ ต้องสร้างศาลเจ้าที่เพื่อสร้างความเคารพนับถือบรรพบุรุษช่างปั้นดินและเจ้าที่ที่ดูแลคุ้มครองพิพิธภัณฑสถาน รวมทั้งการจัดพิธีบวงสรวงบรรพบุรุษช่างปั้นดินร่วมกัน

3. มิติด้านเศรษฐกิจ คือ ต้องมีการกำหนดให้พื้นที่ภายในพิพิธภัณฑสถานทั้ง 4 แห่งเป็นพื้นที่การอนุรักษ์ทรัพยากรทางโบราณคดีและเพิ่มมูลค่าของสินค้าธุรกิจพิพิธภัณฑสถานผ่านการสร้างสัญลักษณ์

4. มิติด้านการท่องเที่ยว คือ การทำเส้นทางท่องเที่ยวให้มีความเชื่อมโยงกับทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน โดยเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์

Abstract

Community Museums: an Integrative Management Model

This study is aimed at identifying the difficulties in designing an appropriate model for the management of 4 local-community museums of ancient ceramic kiln sites (known as Ban Tao Hai Jae-Liang) in Nan province.

Preliminary research indicates the existing management activities of the studied museums are disjointed, thus creating many problems with regard to the conservation of archaeological site and the maintenance of these museums.

The appropriate management model to overcome such difficulties is an Integrative Management Model. Following the Integrative Management Model, all 4 museums should operate their activities interdependently based on local wisdom and cooperation with various external organizations, including:

1. A political dimension; to cooperate with the Suak Sub-District Administration which supervises the Heun Ban Suak Saen Cheun Museum.
2. A mythical & belief dimension; local communities should create and construct a spirit shrine to honor the ancient potters and protective spirits-arranging regular worshipping ceremonies.
3. An economic dimension; to highlight all 4 museums as archaeological preservation sites-create a common identity and process all museum-based business.
4. A tourism dimension; to create a tourist program linked to all the available cultural resources within the community; arranging promotions of the new activities. archaeological sites and selling ancient ceramic objects would not sustain their living, so they stopped looting and tried to preserve the kiln sites, located in their orchards, in association with the preservation of natural forestland.

การจัดการพิพิธภัณฑ์เชิงบูรณาการ กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่าน บ้านเตาไหแช่เสียงตำบลสวก อำเภอเมือง จังหวัดน่าน*

วนิษา ตีคำ**

การจัดการพิพิธภัณฑ์เชิงบูรณาการ กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง เป็นรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง คือ พิพิธภัณฑ์เรือนบ้านสวกแสนชื่น พิพิธภัณฑ์เตาเผาถ้วยบ้านบ่อสวก พิพิธภัณฑ์ดงปู่ฮ่อ และพิพิธภัณฑ์บ้านหนองโต้ม ให้มีการจัดการที่เชื่อมโยง ฟังฟังอิงอาศัยกันในการจัดการในมิติเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ ความเชื่อ และการท่องเที่ยว เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีหน่วยการจัดการระดับครอบครัวและระดับครอบครัว ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านสวกพัฒนาและบ้านหนองโต้ม ตำบลสวก อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีการจัดการที่แตกต่างกันตามบริบทพื้นที่ของแต่ละแห่ง ทำให้มีทั้งการจัดการที่ต่อเนื่องและการจัดการที่ไม่ต่อเนื่องการศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษากระบวนการจัดการพิพิธภัณฑ์และสภาพปัญหาในการจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง เพื่อหารูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงที่เหมาะสมและรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงเชิงบูรณาการ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑ์เชิงบูรณาการ กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง ตำบลสวก อำเภอเมือง จังหวัดน่าน” หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2553

** นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

พิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงเป็นทรัพยากรวัฒนธรรม(Cultural resources) ที่มีทั้งของเก่าจากอดีตเป็นมรดก (heritage) และของที่เราสร้างขึ้นใหม่ (creations) (ฟิลิปปินส์ เจริญวงศ์ 2542 : 14) ทั้งที่เป็นในเชิงนามธรรมที่ไม่สามารถจับต้องหรือมองเห็นได้ (Intangible forms) เช่น ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ ความรู้ ภูมิปัญญา เป็นต้น และที่เป็นรูปธรรมที่สามารถจับต้องมองเห็นได้ (Tangible forms) หมายถึง ทรัพยากรทางโบราณคดี ได้แก่ แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน โบราณวัตถุ และวัตถุทางวัฒนธรรมต่างๆ เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่นำมาใช้ในการดำรงชีวิต อาทิ เครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตร สิ่งประดิษฐ์งานฝีมือ เครื่องใช้ในครัวเรือน ตลอดจนเทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น เป็นสิ่งที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรที่มีและการดัดแปลงประยุกต์ใช้สิ่งต่างๆรอบตัว มาสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตมาหลายชั่วอายุคนมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ที่มีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นถิ่น เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชุมชน (ไชศรี ศรีอรุณ 2550 : 20) ที่การเล่าเรื่องราวของอดีต ปัจจุบัน และสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อเห็นพัฒนาการของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นว่าเป็นมาอย่างไร มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร และในอนาคตจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร (ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล และคณะ 2549 : 133) เป็นการเล่าเรื่องราวชีวิตของคนกลุ่มหนึ่งให้คนกลุ่มอื่นได้รับรู้ และกระบวนการเล่าเรื่องนี้ทำให้สมาชิกในชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมกันทบทวนเรื่องราวจากอดีต และนำมาเป็นกำลังสำหรับปัจจุบันและอนาคตต่อไป พิพิธภัณฑ์ทำให้ได้ความรู้กว้างไกลด้วยหนทางที่ย่อยน (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อนุรักษ์มาอ้างถึงใน สายันต์ ไพเราะญจิตร 2550 : 277) ผ่านการจัดแสดงวัตถุพิพิธภัณฑ์ ซึ่งวัตถุพิพิธภัณฑ์ไม่ใช่แค่เพียง รูปแบบอาคารพิพิธภัณฑ์และบรรดาโบราณวัตถุแต่เพียงอย่างเดียวมันไม่ หากจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์สังคม และชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนที่อยู่ตามชุมชนต่างๆ หรือท้องถิ่นเดียวกัน (ศรีศักร วัลลิโภดม 2551 : 10)

พิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นจึงมีฐานะเป็นทั้งเครื่องมือและวิธีการ (means) ในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ที่ส่งเสริมคนในชุมชนและคนนอกชุมชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนและนอกชุมชน ทั้งการศึกษาวิจัย การเสริมสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากรวัฒนธรรม การให้ความรู้แก่ชุมชน การฟื้นฟูพลังชุมชน การจัดระบบความสัมพันธ์ของชุมชน การจัดการเชิงบูรณาการให้สามารถจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในชุมชนของตนเองได้อย่างเหมาะสม

การจัดการเชิงบูรณาการ คือ การจัดการ/พัฒนาไม่ควรมุ่งเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดดๆ หรือแยกส่วน เพราะจะทำให้เกิดการเสียความสมดุลและความวิฤกต แต่ควรจะ

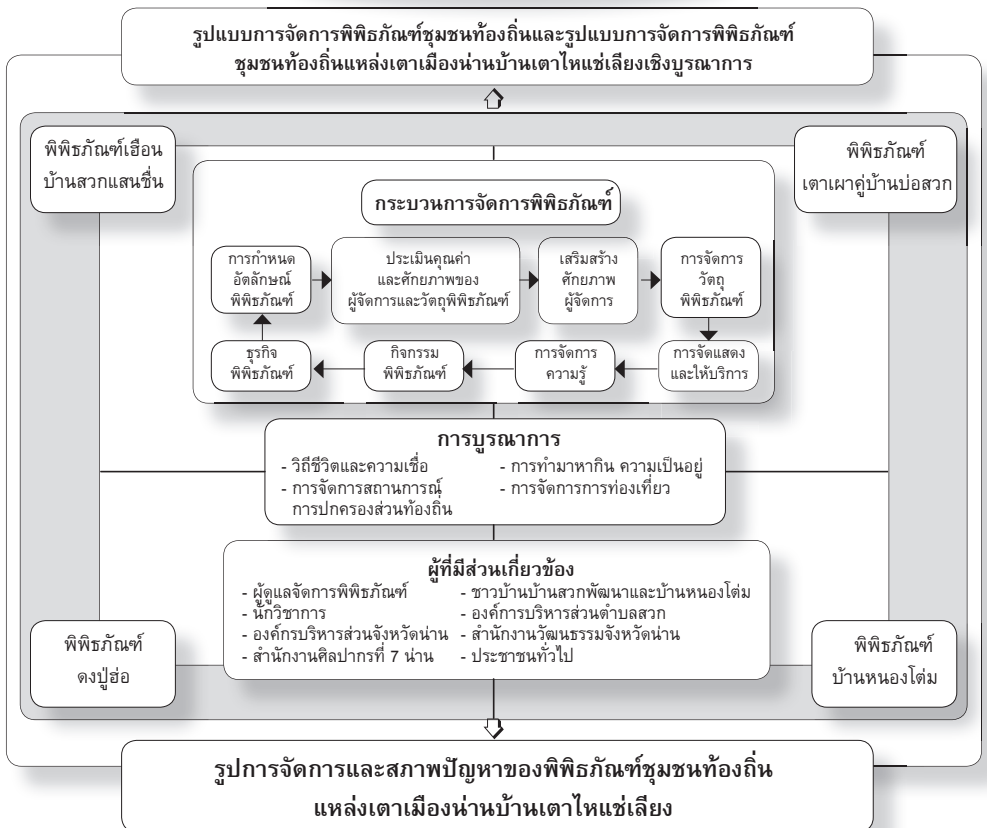
พัฒนาทุกด้านอย่างเชื่อมโยงเป็นบูรณาการ (ประเวศ วะสี อ้างถึงใน www.km.com) ที่อยู่ในฐานวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มชนที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ วิถีชีวิตร่วมกันต้องเป็นตัวตั้งของการพัฒนา ซึ่งรูปธรรมของการพัฒนาในฐานวัฒนธรรม คือ การพัฒนาการอย่างบูรณาการโดยเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง ซึ่งมีความหมายเดียวกันกับการพัฒนาโดยเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง เพราะชีวิตวัฒนธรรมอยู่ในพื้นที่ พื้นที่หมายถึงชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด ถ้าทุกชุมชน ทุกท้องถิ่น ทุกจังหวัด มีการพัฒนาอย่างบูรณาการ ต้องเป็นการพัฒนาบนฐานของกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเป็นหัวใจที่เชื่อมโยงไปสู่ทุกเรื่องทุกด้านทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ ชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และสุขภาพ มีการพัฒนาพร้อมกันไปอย่างบูรณาการ (ประเวศ วะสี 2547 : 18-28) โดยการพัฒนาอย่างบูรณาการต้องไม่มุ่งเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง ควรคำนึงทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การศึกษา สุขภาพ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนถึงศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้องค์ความรู้และการพัฒนาที่หลากหลายสาขาเข้ามาผสมผสานเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ (สมพันธ์ เตชะอธิก และทรงพล ตู่ตะทา 2547 : 72)

ซึ่งในงานพัฒนาชุมชน “บูรณาการ” หมายถึง การทำให้สมบูรณ์ กล่าวคือ ทำให้หน่วยย่อย ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันร่วมกันทำหน้าที่อย่างผสมกลมกลืน ซึ่งการพัฒนาอย่างบูรณาการไม่จำเป็นว่าจะต้องพัฒนาในทุกด้านไปในคราวเดียวกัน ขึ้นอยู่กับความจำเป็น ความต้องการและความพร้อม อันเป็นเงื่อนไขของแต่ละชุมชนหรือที่เรียกว่า งานเชิงประเด็น เช่น การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาที่อยู่อาศัย การฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชน โบราณคดีชุมชน ฯลฯ การพัฒนาอย่างบูรณาการ จึงไม่ใช่บูรณาการเฉพาะผลหรือเป้าหมายเท่านั้น แต่ต้องบูรณาการวิธีการดำเนินงานหรือการจัดการด้วย ดังนั้น การพัฒนาอย่างบูรณาการ เป็นกระบวนการจัดการความสัมพันธ์ของความแตกต่างให้มีคุณภาพบนฐานความยุติธรรมทางสังคมและความยั่งยืนของระบบนิเวศ มีผลของการดำเนินงานที่ตอบสนองชีวิตชุมชนในทุกด้าน โดยผ่านกระบวนการ วิธีการทำงาน ที่สอดคล้องและสนับสนุนกัน(ปารีชาติ วลัยเสถียร 2551) ฉะนั้นการจัดการเชิงบูรณาการจึงเป็นการจัดการในมิติต่างๆ ทั้ง ทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณีความเชื่อ การทำมาหากิน เศรษฐกิจ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษา การเมือง การปกครอง ให้มีการจัดการหรือพัฒนาอย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กันแบบพึ่งพิงอิงอาศัยกัน และสร้างคุณประโยชน์แก่กันอยู่เสมอ โดยการจัดการนั้นไม่จะต้องไม่ใช่แค่ในมิติใดมิติหนึ่ง แต่การจัดการต้องเชื่อมโยงกับมิติอื่นและขึ้นอยู่กับความจำเป็น ความต้องการและความพร้อม เพื่อความเหมาะสมในการจัดการตามบริบทของสังคมและเวลาในช่วงนั้น ๆ

โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบลึกเกี่ยวกับกระบวนการจัดการ

ปัญหาในการจัดการและรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น แหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง การทำแผนที่ทรัพยากร การทำแผนที่ชุมชน และกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลในการศึกษา คือ ผู้ดูแลจัดการพิพิธภัณฑ์เฮือนบ้านสวก แสนชื่น พิพิธภัณฑ์เตาเผาหมู่บ้านบ่อสวก พิพิธภัณฑ์ตงปู่ฮ้อและพิพิธภัณฑ์บ้านหนองโต้ม ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง ทั้งคนในชุมชนบ้านสวกพัฒนาและบ้านหนองโต้ม นักวิชาการ องค์กรการบริหารส่วนตำบลสวก องค์กรการบริหารส่วนจังหวัดน่าน สำนักงานศิลปากรที่ 7 น่าน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดน่าน และบุคคลทั่วไปที่มาเยี่ยมพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น แหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง ทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แนวทางในการศึกษา วิเคราะห์ ดังนี้

แนวทางในการศึกษาวิเคราะห์

พิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่าน บ้านเตาไหแช่เสียง

“แหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง” ในแวดวงวิชาการโบราณคดีและประวัติศาสตร์รู้จักกันในนาม “แหล่งเตาเมืองน่านบ้านบ่อสวก” ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลสวก อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ซึ่งต่อมามีการศึกษาค้นคว้าหลักฐานทางเอกสารราชวงษ์ปกครองพงศาวดารเมืองน่านและตำนานวัดพระธาตุแช่แห้ง ได้พบชื่อเรียกแหล่งเตาเมืองน่านบ้านบ่อสวกว่า บ้านเตาไหหรือบ้านเตาไหแช่เสียง ต่อมาจึงเรียกชื่อแหล่งเตาเมืองน่านบ้านบ่อสวกว่า “แหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง” (สายันต์ ไพรชาญจิตร์ 2551 : 40) ปัจจุบันบริเวณที่พบหลักฐานการผลิตเครื่องถ้วยชาม เนินดินที่ตั้งเตาเผาและเศษเครื่องถ้วยชามที่แตกหักอยู่ตามบริเวณริมน้ำห้วยปวน ลำน้ำสวก ในบ้านทุ่งกุง(บ้านสวกพัฒนา หมู่ที่ 10) บ้านหนองโต้ม (หมู่ที่ 8) บ้านบ่อสวก (หมู่ที่ 1) และมีข้อมูลหลักฐานเครื่องถ้วยชามที่บิตเบี้ยวเสียหายจากกระบวนการเผาที่บ้านเชียงยืน (หมู่ที่ 4) ตำบลสวก อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ทำให้พบว่าหลักฐานการผลิตเครื่องถ้วยชามของแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงกระจายอยู่ในพื้นที่ประมาณ 3-4 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,000 ไร่ ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งผลิตเครื่องถ้วยชามขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในสมัยโบราณ แต่หลักฐานเตาเผารวมทั้งร่องรอยการผลิตเครื่องถ้วยชามหนาแน่นยังคงอยู่ที่บ้านทุ่งกุง (บ้านสวกพัฒนา หมู่ที่ 10) บริเวณตอยเพื่อองหม้อ ริมน้ำห้วยปวน ลำน้ำสวก พื้นที่ตงปุ้อและบริเวณใกล้เคียง (สายันต์ ไพรชาญจิตร์ 2551 : 41-43) เป็นทรัพยากรทางโบราณคดีที่มีการจัดการในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านสวกพัฒนา หมู่ที่ 10 และชุมชนบ้านหนองโต้ม หมู่ที่ 8 ตำบลสวก อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีหน่วยการจัดการทั้งระดับครอบครัวและระดับชุมชน ทำให้การจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่ง มีทั้งการจัดการที่ต่อเนื่องและการจัดการที่ไม่ต่อเนื่อง แตกต่างกัน ตามบริบทการจัดการของพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง

พิพิธภัณฑ์เฮือนบ้านสวกแสนชื่น เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีหน่วยการจัดการระดับครอบครัว มีการจัดการพิพิธภัณฑ์เฮือนบ้านสวกแสนชื่นตามศักยภาพความรู้ความสามารถของตาบตำรวจมนัส – คุณสุนัน ติดำและครอบครัวที่อยู่บนฐานของการพึ่งตนเอง ใช้ชีวิตแบบพอเพียงและเรียบง่าย ซึ่งพิพิธภัณฑ์เฮือนบ้านสวกแสนชื่นมีการจัดการวัตถุพิพิธภัณฑ์ คือ หลุมขุดค้นศึกษาเตาสุนัน เตาจ่ามนัส เตาสแสนศรี เตาชื่นและ

หลุมฝังศพ (กองขยะเตาจำมนัส) ฝังศพที่มีการจัดการบนตู้กระจกบนเรือนบ้าน
สวนแสนชั้น ชั้นวางของบริเวณใต้ถุนบ้าน การจัดการเรือนบ้านสวนแสนชั้นและสิ่งของ
เครื่องใช้ที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนบ้านสวนพัฒนาหรือคนเมืองน่านเมื่อประมาณ
50-60 ปี การจัดการป้ายนิเทศเกี่ยวกับการจัดการพิพิธภัณฑ์เรือนบ้านสวนแสนชั้น และ
การเป็นวิทยากรของดาบตำรวจมนัส ดิคำและคุณยายชื่น ธิเสนา ที่บรรยายให้ความ
รู้แก่ผู้มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เรือนบ้านสวนแสนชั้นด้วยอรรถาัยมิตรไมตรีและความ
เป็นกันเอง ทำให้พิพิธภัณฑ์เรือนบ้านสวนแสนชั้นมีอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ที่แสดงให้เห็น
ถึงความเป็นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง วิถีชีวิตของคนบ้านสวนพัฒนาเมื่อ
50-60 ปี สถานที่ที่เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินเสด็จและวิถีชีวิตของดาบตำรวจมนัส – คุณสุนัน
ดิคำและครอบครัว ซึ่งการจัดการวัตถุพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์เรือนบ้านสวนแสน
ชั้นและการจัดการของดาบตำรวจมนัส – คุณสุนัน ดิคำและครอบครัว ที่เปิดพื้นที่บ้าน
ของตนเองให้เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยไม่ได้มีการเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าชมใดๆ เพื่อ
เปิดโอกาสให้ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ทำให้พิพิธภัณฑ์เรือนบ้านสวนแสนชั้น
มีการจัดการที่ต่อเนื่องและเป็นการจัดการที่สร้างประโยชน์ชุมชนและสังคม

พิพิธภัณฑ์เตาเผาหมู่บ้านบ่อสวน เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีหน่วยการจัดการใน
ระดับครอบครัว ตั้งอยู่ในพื้นที่ของคุณมานพ –คุณสิรินทร ดิคำ ได้สร้างโรงเรือนเพื่อ
จัดแสดงสิ่งของสะสมที่เป็นภาชนะดินเผาเครื่องถ้วยชามที่พบในแหล่งเตาเมืองน่าน
บ้านเตาไหแช่เสียง จนกระทั่งเมื่อ พ.ศ.2549 ได้มีการขุดค้นพบหลักฐานเตาเผา 2
เตา คือ เตามานพ-1 และเตามานพ-2 ตั้งอยู่ในเนินดินเดียวกัน เรียกกันว่า “เตาแฝด
หรือเตาคู” ซึ่งต่อมาคุณมานพ ดิคำ ได้เปิดหลุมขุดค้นศึกษาเตาเผาหมู่บ้านบ่อสวน
1 และเตามานพ-2 และจัดแสดงฝังศพแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงใน
อาคารพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทำให้พิพิธภัณฑ์เตาเผาหมู่บ้านบ่อสวนมีอัตลักษณ์
พิพิธภัณฑ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงผ่านเตา
มานพ-1 และเตามานพ-2 แต่การจัดการพิพิธภัณฑ์ของคุณมานพ –คุณสิรินทร ดิคำ
และครอบครัว ที่ไม่สามารถเข้ามาจัดการพิพิธภัณฑ์เตาเผาหมู่บ้านบ่อสวนได้อย่างเต็ม
ที่ ทำให้พิพิธภัณฑ์เตาเผาหมู่บ้านบ่อสวนยังขาดการจัดแสดงและให้บริการ คือ ป้าย
นิเทศเกี่ยวกับการจัดการพิพิธภัณฑ์เตาเผาหมู่บ้านบ่อสวน ที่จะอธิบายความรู้ให้แก่ผู้
ที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เตาเผาหมู่บ้านบ่อสวน

พิพิธภัณฑ์ดงปู่ฮ่อ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีหน่วยการจัดการในระดับชุมชน ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านสวกพัฒนา เริ่มการจัดการจากการสำรวจเนินดินเตาเผาในพื้นที่ดงปู่ฮ่อใน พ.ศ.2543 เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของตำบลสวก โดยในพ.ศ.2545-2546 องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่านได้พัฒนาดงปู่ฮ่อภายใต้โครงการพัฒนานิเวศพิพิธภัณฑ์บ้านบ่อสวก สร้างอาคารนิเวศน์ดงปู่ฮ่อและการขุดค้นหลักฐานทางโบราณคดีในพื้นที่ดงปู่ฮ่อ แต่ในการจัดการครั้งนี้ก็ไม่มีจัดการใดๆ อาคารถูกทิ้งร้างไม่มีการจัดแสดงหรือใช้สอย หลุมขุดค้นเตापู่ฮ่อถูกลบปล่อยให้หญ้าขึ้นไม่มีการดูแลแต่อย่างไร

จนกระทั่งในเดือนมีนาคม พ.ศ.2547 ได้มีการฟื้นฟูดงปู่ฮ่อขึ้นอีกครั้ง โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านสวกพัฒนา ร่วมกับรศ.สายันต์ไพเราะฉายจิตรี นักศึกษาคณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ องค์การบริหารส่วนตำบลสวกและองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน โดยการขุดแต่งและอนุรักษ์เตापู่ฮ่อ การสร้างหลังคาคลุมเตา การจัดแสดงเพื่อชมมอ การจัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนบ้านสวกพัฒนา การปลูกต้นไม้ฟื้นฟูธรรมชาติบริเวณดงปู่ฮ่อ การจัดแสดงป้ายนิเทศของพิพิธภัณฑ์ดงปู่ฮ่อ

นอกจากนั้นคนในชุมชนบ้านสวกพัฒนาทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ ได้ร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่มละอ่อนปั้นดิน กลุ่มปลูกพืชสมุนไพรและกลุ่มทอผ้า รวมทั้งการจัดการงานของดีบ่อสวก เป็นต้น ซึ่งต่อมาอีกระยะหนึ่ง พิพิธภัณฑ์ดงปู่ฮ่อก็ขาดการจัดการ อาคารพิพิธภัณฑ์ดงปู่ฮ่อและหลุมขุดค้นปู่ฮ่อไม่มีการจัดการใด ทำให้พิพิธภัณฑ์ดงปู่ฮ่อมีการจัดการที่ไม่ต่อเนื่อง ซึ่งต่อมาใน พ.ศ.2552 องค์การบริหารส่วนตำบลสวก ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพิพิธภัณฑ์ดงปู่ฮ่อ โดยการจ้างภารโรงเข้ามาดูแลทำความสะอาดพิพิธภัณฑ์ดงปู่ฮ่อและใช้อาคารพิพิธภัณฑ์ดงปู่ฮ่อเป็นสถานที่จัดกิจกรรมของตำบลสวกจนถึงปัจจุบัน

พิพิธภัณฑ์บ้านหนองโต้ม เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีหน่วยการจัดการในระดับชุมชน ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านหนองโต้ม มีการจัดการที่เริ่มจากการสำรวจพบเนินดินเตาเผาในพื้นที่ของพ่ออุ้ยยีน คนกลาง ต่อมาพ่ออุ้ยยีน คนกลางได้บริจาคที่ดินให้เป็นของชุมชนบ้านหนองโต้ม เพื่อให้้องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่านสร้างพิพิธภัณฑ์ภายใต้โครงการพัฒนานิเวศพิพิธภัณฑ์บ้านบ่อสวก ในพ.ศ.2545 ซึ่งหลังจากนั้นก็ไม่มีจัดการใดๆ ทำให้ในพ.ศ.2550 คนในชุมชนบ้านหนองโต้มร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสำนักงานศิลปากรที่ 7 น่าน ร่วมกันขุดค้นเตापู่ฮ่อ

โต้ม-1 และเตาบ้านหนองโต้ม-2 และจัดแสดงป้ายนิเทศและเฟื่องหม้อภายในอาคารพิพิธภัณฑสถานฯ และมีการเปิดพิพิธภัณฑสถานบ้านหนองโต้มอย่างเป็นทางการ แต่ด้วยที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานฯ การจัดแสดงและให้บริการของพิพิธภัณฑสถานบ้านหนองโต้มไม่มีผู้ดูแลจัดการอย่างเป็นทางการ หลังศาลคลุมเตาเผาหูดโกรม ฯลฯ ทำให้พิพิธภัณฑสถานบ้านหนองโต้มขาดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑสถานฯ ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวตนของพิพิธภัณฑสถานบ้านหนองโต้ม ทำให้พิพิธภัณฑสถานบ้านหนองโต้มมีการจัดการที่ไม่ต่อเนื่อง

จากการศึกษากระบวนการจัดการและสภาพปัญหาในการจัดการพิพิธภัณฑสถานฯ ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงทั้ง 4 แห่ง พบว่า การจัดการพิพิธภัณฑสถานฯ ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงทั้ง 4 แห่ง **ขาดความเชื่อมโยงแบบพึ่งพิงอิงอาศัยกันในลักษณะต่างตนต่างทำ** ทำให้พิพิธภัณฑสถานฯ ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงมีการจัดการที่ประสบความสำเร็จเป็นพิพิธภัณฑสถานฯ ที่มีการจัดการที่ต่อเนื่องและการจัดการที่ไม่ต่อเนื่อง ทั้งๆ ที่พิพิธภัณฑสถานฯ ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงทั้ง 4 แห่ง ตั้งอยู่ในพื้นที่แหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง ซึ่งมีการจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีและวัตถุทางวัฒนธรรมในรูปแบบพิพิธภัณฑสถานฯ ชุมชนท้องถิ่น

รูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชิงบูรณาการ

“การจัดการพิพิธภัณฑสถานฯ ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงเชิงบูรณาการ” จึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถจัดการปัญหาการจัดการจัดการที่เชื่อมโยง พึ่งพิงอิงอาศัยกัน ในมิติด้านการเมือง เศรษฐกิจ ความเชื่อและการท่องเที่ยว ดังนี้

ภาพ : รูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑสถานชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงเชิงบูรณาการ

1. มิติด้านการเมือง

การจัดการพิพิธภัณฑสถานชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงมีทั้งพิพิธภัณฑสถานที่มีหน่วยการจัดการระดับครอบครัวและระดับชุมชน จึงยากที่พิพิธภัณฑสถานชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงทั้ง 4 แห่งจะมีการจัดการพิพิธภัณฑสถานที่มีความเชื่อมโยง ทำให้ต้องมีหน่วยงานที่เข้ามาประสานการจัดการของพิพิธภัณฑสถานชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงทั้ง 4 แห่งคือ องค์การบริหารส่วนตำบลสวก ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ตำบลสวก โดยองค์การบริหารส่วนตำบลสวกทำหน้าที่เป็นผู้ประสานการจัดการพิพิธภัณฑสถานชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงทั้ง 4 แห่งให้มีการจัดการพิพิธภัณฑสถานที่มีความเชื่อมโยง ทั้งพึ่งอิงอาศัยกันในเรื่องของการเสริมสร้างศักยภาพผู้ดูแลจัดการพิพิธภัณฑสถานของพิพิธภัณฑสถานแต่ละแห่ง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลสวก

ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานให้ผู้ดูแลจัดการพิพิธภัณฑ์เขื่อนบ้านสวกแสนขึ้น คือ ดาบตำรวจมนัส ตีคำและคุณยายชื่น ธิเสนา เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพิพิธภัณฑ์ ในฐานะเป็นที่ปรึกษาในการจัดการพิพิธภัณฑ์ เนื่องจากการจัดการพิพิธภัณฑ์เขื่อนบ้านสวกแสนขึ้นของดาบตำรวจมนัส-คุณสุนัน ตีคำและครอบครัวประสบความสำเร็จในการจัดการพิพิธภัณฑ์เป็นการจัดการที่ต่อเนื่อง ซึ่งเกิดจากการจัดการตามศักยภาพของ ดาบตำรวจมนัส-คุณสุนัน ตีคำและครอบครัว อยู่บนฐานของการจัดการแบบพึ่งตนเอง และพึ่งพาภายนอกอย่างเหมาะสม สามารถทำให้พิพิธภัณฑ์คงอยู่และพิพิธภัณฑ์บ้านหนองไต้มมีการจัดการที่ต่อเนื่อง โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของผู้ดูแลจัดการพิพิธภัณฑ์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การจัดการที่เชื่อมโยงแบบพึ่งพิงอิงอาศัยกันในลักษณะต่างคนต่างทำ

นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลสวกต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแฉ่เสียง เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน สำนักงานศิลปากรที่ 7 น่าน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดน่าน เป็นต้น เพื่อสนับสนุนการจัดการพิพิธภัณฑ์ อาทิ กองทุนการจัดการพิพิธภัณฑ์ บุคลากรที่เข้ามาดูแลจัดการ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้พิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแฉ่เสียงเป็นพิพิธภัณฑ์ที่สร้างคุณประโยชน์ให้แก่ชุมชนและสังคมต่อไป

2. มิติด้านความเชื่อ

ความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชุมชนบ้านสวกพัฒนาและชุมชนบ้านหนองไต้มมาช้านาน โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผี สิ่งเหนือธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ที่ไม่สามารถจับต้องมองเห็นได้ เป็นสิ่งที่คนในชุมชนบ้านสวกพัฒนาและชุมชนบ้านหนองไต้ม ศรัทธา เคารพนับถือและมีพิธีกรรมที่ปฏิบัติกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ประกอบกับชุมชนบ้านสวกพัฒนาและชุมชนบ้านหนองไต้ม เป็นพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมของอดีตที่ตกทอดมาเป็นทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชน นำไปสู่การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น

ทำให้ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยปกป้องรักษาคุ้มครองทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีอยู่ในแต่ละพิพิธภัณฑ์ มีการจัดการเรื่องความเชื่อที่แตกต่างกัน ทั้งการสร้างศาลและพิธีกรรมการเลี้ยงบรรพบุรุษข้างบันดินและเจ้าที่ที่ปกป้องรักษาทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีอยู่ในแต่ละพิพิธภัณฑ์ และการสร้างศาลแต่ไม่มีการประกอบพิธีกรรม

การจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงเชิงบูรณาการในมิติด้านความเชื่อ ต้องมีการจัดการเรื่องความเชื่อให้เป็นรูปธรรม คือ พิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงทั้ง 4 แห่ง สร้างการสร้างศาลอารักษ์เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการแสดงความเคารพเจ้าที่และบรรพบุรุษชาบบ้าน ซึ่งศาลอารักษ์ของแต่ละพิพิธภัณฑ์ไม่จำเป็นที่จะต้องสร้างให้เหมือนกัน แต่เป็นการสร้างตามศักยภาพของแต่ละพิพิธภัณฑ์ และแต่ละพิพิธภัณฑ์ควรประกอบพิธีกรรมการเลี้ยงเจ้าที่และบรรพบุรุษชาบบ้านดินอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อความเป็นสิริมงคลของผู้ดูแลจัดการพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง

นอกจากพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงทั้ง 4 แห่ง จะสร้างศาลอารักษ์และประกอบพิธีกรรมการเลี้ยงเจ้าที่และบรรพบุรุษชาบบ้าน พิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงควรจัดกิจกรรมบวงสรวงเจ้าที่ที่คอยปกปักรักษาทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีอยู่พิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงและบรรพบุรุษชาบบ้านดินแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง โดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงทั้ง 4 แห่ง ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เพื่อให้คนในชุมชนบ้านสวกพัฒนาและชุมชนบ้านหนองโต้ม มีความผูกพันต่อทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกัน ช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรวัฒนธรรมเหล่านี้ไว้ให้ลูกหลานในชุมชนและนอกชุมชนได้ศึกษาเรียนรู้ต่อไป

3. มิติด้านเศรษฐกิจ

การทำมาหากิน การประกอบอาชีพการทำเกษตรเป็นเรื่องสำคัญต่อคนในชุมชนบ้านสวกพัฒนาและชุมชนบ้านหนองโต้ม เป็นการดำเนินตามวิถีชีวิตทำให้คนในชุมชนบ้านสวกพัฒนาและชุมชนบ้านหนองโต้มได้ทำลายแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงโดยความไม่รู้ว่ามีพื้นที่ทั้ง 2 ชุมชนเป็นที่ตั้งแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง

แต่เมื่อมีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน หยุดการทำลายหลักฐานทางโบราณคดีแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง แต่ก็ไม่สามารถหยุดการทำลายหลักฐานทางโบราณคดีได้ตลอด เพราะคนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ต้องทำมาหากิน

การจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงเชิงบูรณาการในมิติด้านเศรษฐกิจ ต้องมีการนำร่องการกำหนดพื้นที่เขตอนุรักษ์แหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงของพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงเป็นพื้นที่นำร่องและเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรทางโบราณคดีแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงไว้ให้คนในชุมชน คนนอกชุมชนและคนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงควรมีการสร้างสัญลักษณ์หรือโลโก้ผลิตภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าและคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าของพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง

4. มิติการท่องเที่ยว

พิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงกับมิติด้านการท่องเที่ยวเป็นเรื่องสำคัญอย่างมากว่าจะทำอย่างไรไม่ให้ผู้ที่มาเยี่ยมพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงหรือนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงมาเยี่ยมชมทั้ง 4 พิพิธภัณฑ์ โดยที่ไม่เลือกมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ใดพิพิธภัณฑ์หนึ่งเท่านั้นในพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง

การจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงเชิงบูรณาการในมิติด้านการท่องเที่ยว ต้องสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงให้มีความเชื่อมโยงกับทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่ วัดบ่อสวก บ่อเกลือและดอยเฟื่องหม้อ โดยวิธีการสร้างกิจกรรมและการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนบ้านสวกพัฒนาและชุมชนบ้านหนองโต้ม และให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการนำเที่ยวแบบใช้รถไถเดินตามและล้อ(เกวียน)ที่มีอยู่ในชุมชนเป็นพาหนะในการนำเที่ยว และมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้การเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการปั่นจักรยานเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยวที่กำหนดไว้ เพื่อสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง

บทสรุป

การจัดการพิพิธภัณฑสถานชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแชน้เสียง มีปัญหาในการจัดการ คือ ขาดความเชื่อมโยงแบบพึ่งพิงอิงอาศัยกัน ทำให้พิพิธภัณฑสถานชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแชน้เสียงมีทั้งการจัดการที่ต่อเนื่องและการจัดการที่ไม่ต่อเนื่อง การที่จะให้พิพิธภัณฑสถานชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแชน้เสียงมีการจัดการที่เหมาะสม ซึ่งการศึกษากระบวนการจัดการและปัญหาในการจัดการพิพิธภัณฑสถาน ทำให้ได้รูปแบบการจัดการที่เหมาะสม คือ รูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑสถานเชิงบูรณาการที่อยู่บนฐานของการพึ่งตนเองและพึ่งพากายนอกร้อย่างเหมาะสม บนฐานความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในชุมชนและเป็นการจัดการที่สร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนและสังคมได้อย่างยาวนาน โดยวิธีการการจัดการในมิติด้านการเมือง ด้านความเชื่อ ด้านเศรษฐกิจและด้านการท่องเที่ยว โดยการจัดการพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแชน้เสียงเชิงบูรณาการต้องเป็นการจัดการที่เริ่มจากผู้ดูแลจัดการพิพิธภัณฑสถานที่มีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑสถาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการร่วมกัน มีการพึ่งพิงอิงอาศัยกันในการดูแลจัดการ การจัดการที่ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนร่วม จึงจะนำไปสู่รูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑสถานชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแชน้เสียงเชิงบูรณาการที่สร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนและสังคมได้อย่างยาวนาน

นอกจากการได้รูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑสถานชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแชน้เสียงเชิงบูรณาการ ก็ยังคงเป็นการศึกษาแค่เพียงในบางส่วนเท่านั้นของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลสวก ซึ่งควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในโอกาสต่อไป โดยควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อมโยงการจัดการพิพิธภัณฑสถานชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแชน้เสียงกับพิพิธภัณฑสถานชุมชนท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ตำบลสวกเพื่อเป็นแนวทางการจัดการให้แก่ชุมชนนั้นๆ องค์การบริหารส่วนตำบลสวกและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และในการศึกษารั้งนี้ ยังต้องมีการขอเสนอแนะในงานศึกษารั้งนี้เพื่อให้งานศึกษารั้งนี้มีประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมอย่างยาวนาน คือ

1. ควรมีการส่งเสริมให้พิพิธภัณฑสถานชุมชนท้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแชน้เสียงเป็นแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน บัญญัติไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนในพื้นที่ตำบลสวก และให้โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตความรับผิดชอบของ

องค์การบริหารส่วนตำบลสวกเข้ามาศึกษาเรียนรู้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ห้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง

2. องค์การบริหารส่วนตำบลสวกควรมีนโยบายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในรูปแบบพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในระยะยาว เพื่อความต่อเนื่องของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม และวาระการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวกในแต่ละคณะทำงาน

3. ควรมีการสำรวจทรัพยากรทางโบราณคดีแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นของการจัดการทรัพยากรทางโบราณคดี และการจัดการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติต่อไปในอนาคต

4. ควรให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ห้องถิ่นแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียงใช้ชื่อเตาบ่านบ่อสวกแทนชื่อเตาที่มีการขุดค้นศึกษาในแต่ละพิพิธภัณฑสถาน เพื่อสร้างความเป็นรูปแบบเดียวกันและไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างว่าเตาเผาอยู่ในชุมชนใดหรืออยู่ในพื้นที่ของใคร ใครเป็นเจ้าของ

5. องค์การบริหารส่วนตำบลสวก ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนบ้านสวกพัฒนาบ้านหนองโต้ม และบ้านบ่อสวกฟื้นฟูการผลิตเครื่องปั้นดินเผา เพื่อเป็นอาชีพเสริมของคนในชุมชน ลดการออกไปทำงานนอกชุมชน และยังเป็นการสร้างชื่อเสียงให้แก่ตำบลสวก รวมทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์ให้คนอื่น ๆ ได้รู้จักแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาไหแช่เสียง

บรรณานุกรม

- ประเวศ วะสี. การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นที่ตั้ง. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงวัฒนธรรม ราชบัณฑิตยสถาน, 2547.
- ปรีตดา เฉลิมเผ่า กอนันต์กุล และคณะ. รวมบทความ “ทางสังคมวิทยาและมานายวิทยา ปี 2549 เนื่องในโอกาสเกษียณอายุราชการของ ศ.ดร. อมรา พงศาพิชญ์ . ภาควิชาสังคมวิทยาและมานายวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : หจก.ศรีบูรณะคอมพิวเตอร์ – การพิมพ์, 2549.
- ปารีชาติ วลัยเสถียร. “งานพัฒนาชุมชนกับการบูรณาการ.” วารสารพัฒนาสังคมและชุมชน. ภาควิชาการพัฒนารวมคน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- พิสิฐ เจริญวงศ์. ปาฐกถาศิลป์ พระศรี ครั้งที่ 4 (15 กันยายน 2542) เรื่องการจัดการทรัพยากรศิลปะและวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. **พิพิธภัณฑสถานและประวัติท้องถิ่น : กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิเล็ก – ประไพ วิริยะพันธุ์, 2551.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. “บทสัมภาษณ์พิเศษ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ.” ก้าวไปด้วยกัน จุลสารเพื่อชุมชนพิพิธภัณฑ. 4,1 (ตุลาคม 2550 – มกราคม 2551) : 20
- . **พิพิธภัณฑสถานศึกษา : ทบทวนบทเรียนจากการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ / ศิริพร ศรีสินธุ์ไธสง ; บรรณาธิการ**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน), 2551.
- สมพันธ์ เตชะอธิก และทรงพล ตู่ละทา. **ศัพท์พัฒนา เพื่อชุมชนและสังคม**. ขอนแก่น : ห้างหุ้นส่วนจำกัดขอนแก่นการพิมพ์, 2547.
- สายันต์ ไพเราะญจิตร. **กระบวนการโบราณคดีชุมชน : การวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา และ ภาควิชาการพัฒนารวมคน คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- . **การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : โครงการหนังสือโบราณคดีชุมชน, 2550.
- . **โบราณคดีเครื่องถ้วยสยาม แหล่งเตาเมืองน่านและพะเยา**. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสนามจันทร์ นครปฐม, 2551.